

Asia: VN/1247/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriölle

22.3.2024

LAUSUNTOPYYNTÖ LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LUONNONSUOJELULAIN MUUTTAMISESTA

Greenpeace esittää lausuntonaan seuraavan.

Yleistä huomioita ehdotuksesta

Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta, sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Uusiutuvan energian tuotannon lisäämisen ja luonnonsuojelun välillä on löydettävä tasapaino, joka ei heikennä luonnonsuojelun tasoa.

Ehdotuksessa esitetään muutoksia luonnonsuojelulakiin RED III -direktiiviin (EU) 2023/2413 säännösten täytäntöönpanemiseksi. Ehdotetut muutokset tulisivat vaikuttamaan Natura-arvioinnin laatimista sekä lajisuojelusta ja Natura-suojelusta poikkeamista koskeviin säännöksiin.

Greenpeace katsoo, että uusiutuvan energian tuotannon lisääminen on välttämätöntä ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoite ei kuitenkaan saa vaarantaa luontokadon torjumiseksi asetettujen kansainvälisten ja kansallisten tavoitteiden saavuttamista, eikä heikentää olemassa olevaa lain turvaa. Greenpeace ei hyväksy jo suojeltujen alueiden tai lajien ja elinympäristöjen kannalta arvokkaaksi todettujen alueiden tilan heikkenemistä tai luonnontilan vaarantamista. Uusiutuvan energian hankkeet on toteutettava alueilla, joita ei ole suojeltu. Näitä alueita Suomessa on riittävästi. Hankkeita ei pidä toteuttaa suojelluilla alueilla, eikä myöskään alueilla, jotka ovat ekologisesti arvokkaita mutta ei vielä suojeltuja, kuten viimeiset suojelemattomat luonnonmetsät.

Suomen on suojeltava EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti 30 % maa- ja merialueista. Suojeluverkostoa on siis lisättävä eikä heikennettävä.

Huomiot säädösehdotuksista

39 § - Luvan myöntäminen sekä suunnitelman hyväksyminen vahvistaminen

Ehdotuksessa esitetään muutoksia luonnonsuojelulain 39 §:n nojalla myönnettäviin poikkeuksiin Natura-alueiden heikentämiskiellosta. Voimassa olevan luonnonsuojelulain 39 §:n mukaan lupa muutoin lainsäädännön edellytykset täyttävällä hankkeelle voidaan myöntää, vaikka hanke tai suunnitelma merkittävästi heikentää niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000-verkostoon, jos hankkeelle tai suunnitelmalle ei ole vaihtoehtoista ratkaisua ja valtioneuvosto yleisistunnossa päättää, että hanke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä.

Nyt ehdotuksessa esitetään, että 39 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti RED III -direktiivin 16 f artiklan täytäntöönpanemiseksi. Uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että uusiutuvan energian tuotantolaitosten suunnittelun, rakentamisen ja käytön, tällaisten laitosten verkkoon liittämisen, asiaankuuluvan verkon ja energiavarastojen katsotaan olevan automaattisesti erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta.

Greenpeace katsoo, että hallituksen esityksen säännöskohtaisiin perusteluihin tulee ottaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2023/2413 johdanto-osan 44 kohdan kirjaus, jonka mukaan uusiutuvan energian tuotantolaitosten ja niihin liittyvän infrastruktuurin ei voida katsoa olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta, jos hankkeilla on merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, joita ei voida lieventää tai kompensoida.

Greenpeace katsoo, että Suomen tulisi rajata RED III -direktiivin 16 f artiklan mahdollistamalla tavalla artiklan ja siten ehdotetun luonnonsuojelulain 39 §:n 3 momentin soveltamisalan ulkopuolelle puun ja muun biomassan poltto.

83 § - Poikkeus eliölajien suojelua koskevista säännöksistä

RED III -direktiiviin 16 f artiklan täytäntöönpano edellyttää myös muutoksia luonnonsuojelulain 83 §:ään. Tällä hetkellä pykälän mukaan siinä viitatuista luonnonsuojelulain mukaisista suojelusäännöksistä on mahdollista poiketa, jos poikkeamisesta ei ole haittaa eliölajien suotuisan suojelutason säilyttämiselle. Lisäksi edellytyksenä on, ettei poikkeamiselle ole muuta tyydyttävää ratkaisua ja että poikkeus on tarpeen pykälässä esitettyjen syiden vuoksi. Esimerkiksi pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan poikkeaminen EU:n tiukkaa suojelua edellyttävien eliölajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelusta on mahdollista, jos poikkeus on tarpeen kansanterveyttä tai yleistä turvallisuutta koskevista taikka muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä.

Nyt 83 §:ää esitetään lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan uusiutuvan energian tuotantolaitoksia ja niihin liittyvät infrastruktuurihankkeet olisivat automaattisesti erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta.

Greenpeace katsoo, että ehdotetun 4 momentin soveltamisalan ulkopuolelle tulisi rajata puun ja biomassan poltto, kuten yllä 39 pykälää koskevissa perusteluissa.

Perusteluista tulee ilmetä vaikutukset vallitsevaan oikeustilaan siten, että perustelujen yhteydessä mainitaan tyhjentävästi, mitkä poikkeamisen edellytykset hankkeen tulee vielä täyttää, jotta poikkeus on mahdollista myöntää. Niistä tulee muun muassa käydä ilmi, että 83 §:n mukainen poikkeaminen eliölajien suojelusta edellyttää, että poikkeamisesta ei ole haittaa eliölajien suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle. Näin ollen poikkeusta ei voida myöntää, jos se johtaa poikkeuslupaa vaativan lajin taantumiseen tai uhanalaistumiseen.

70 § - Eläinlajien rauhoitus

Luonnonsuojelulain 70 §:ssä on erilaisia rauhoitettuja eläinlajeja koskevia kieltoja. Esimerkiksi pykälän 1 kohdassa on kielletty rauhoitettujen eläinlajien tahallinen tappaminen tai pyydystäminen.

Nyt ehdotuksessa pykälään esitetään lisättäväksi uusi 5 momentti

RED III –direktiivin 16 b artiklan 2 kohdan mukaisen poikkeuksen täytäntöönpanemiseksi. Pykälän uudessa 5 momentissa todettaisiin RED III -direktiivin mukaisesti, että mikäli uusiutuvan energian tuotantolaitosten rakentamisessa ja käytössä aiheutuu edellä mainittuja kiellettyjä seurauksia, niitä ei pidetä tahallisina, jos kyseisen uusiutuvan energian tuotantolaitoksen rakentamisen ja toiminnan aikana on toteutettu asianmukaiset toimenpiteet tällaisen tappamisen välttämiseksi ja häiriöiden estämiseksi.

Greenpeace katsoo, että säännöskohtaisia perusteluja on täydennettävä siten, että ne ottavat huomioon kokonaisuudessaan RED III -direktiivin johdanto-osan 34 kohdassa esitetyt toimet, joita edellytetään, jotta suojeltujen lajien tappamista tai häiritsemistä ei pidetä tahallisena. Toimintaa on seurattava ja seurantatiedon perusteella varmistettava, ettei kyseessä olevan lajin kannalta aiheudu merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Greenpeace Norden

Juha Aromaa

apulaismaajohtaja

Aromaa Juha
Greenpeace Norden